

За що відповідає вчитель під час конфліктів між учнями

В педагогічній діяльності вчителя значущим чинником є вміння знайти вихід із конфліктної ситуації, який би не вів до приниження жодної сторони, а, навпаки, спрямовував би конфліктуючі сторони на адекватну самооцінку своїх дій і вчинків. Спосіб організації вирішення педагогічного конфлікту, побудованого на врахуванні індивідуальних особливостей кожної конфліктуючої сторони, передусім учня, більш захищеного у зіткненні зі вчителем, слід вибудовувати в контексті гуманістичного підходу.

В школі проблема конфліктності всередині учнівського колективу та учнів із педагогами є досить гострою. Гостро раниць психіку учнів, особливо підлітків, відсутність поваги до них зі сторони вчителя, приниження їхніх достоїнств. Учні, особливо старші, сприймають це дуже боляче. Саме відсутність поваги зі сторони вчителя частіше всього буває причиною конфліктів між ним та учнем.

На запобігання конфліктів в учнівському колективі значно впливає стиль взаємостосунків, взаємодія вчителя й учнів.

Вчитель у школі може бути людиною-посередником (медіатором) між учнями, учасниками конфлікту, або між їхніми батьками.

За будь-якого варіанту розвитку конфлікту завдання педагога полягає в тому, щоб перетворити протидію сторін у взаємодію. Для цього слід проробити низку операцій:

- Домогтися **адекватного сприйняття** учнями один одного. Особи, які опинилися в зоні конфлікту, як правило, вороже взаємоналаштовані, емоційне збудження заважає їм раціонально оцінювати ситуацію, себе та опонента. Тому педагог зобов'язаний, контролюючи власні емоції, знизити емоційну напругу у відносинах з учнем, колегою. Часом, маючи на меті досягнення згоди з опонентом, особа може дозволити собі відповісти агресією на агресію, ображати і принижувати його словом, жестом чи поглядом або позбавляти можливості висловитися. Вслухаючись у слова співрозмовника, потрібно різноманітними способами продемонструвати своє розуміння його і співучасть.

У таких ситуаціях можна легко вдатися до поспішних висновків, необґрунтованих порад. Краще, висловивши своє розуміння проблеми, взяти час на обдумування інформації, варіантів рішень.

Якщо вже на початку діалогу опоненти виявили готовність до рівноправної співпраці, можна переходити до наступного етапу врегулювання конфлікту.

- **Діалог** як мета та засіб (налагодження комунікації - засіб обговорення спірних питань). На першій стадії діалог — спосіб налагодження комунікації між опонентами; на другій — засіб для обговорення суперечливих питань і пошуку взаємоприйнятних способів врегулювання конфлікту. Важливість цієї настанови полягає в тому, що вчитель зникає до монологу в педагогічному процесі, а в діалозі головне — не тільки говорити, слухати, а й почути співрозмовника і бути почутим.

Під час діалогу необхідно дотримуватися такту, бути коректним, дбаючи про комунікативну рівноправність сторін. Високоорганізований учасник діалогу не перебиватиме партнера без потреби, спочатку буде слухати, а потім говорити, не намагатиметься нав'язати свою точку зору; відстоюючи свої позиції, не буде категоричним, спиратиметься на факти, а не на чутки і чужі думки. Як свідчить досвід, правильно поставлене запитання — основний ключ у пошуках істини. Запропоновані опоненту готові формули подолання проблеми можуть викликати в нього недовіру. Краще вибудувати логіку міркувань так, щоб опонент сам знаходив потрібні рішення.

Під час діалогу опоненти уточнюють відносини, позиції, наміри, цілі один одного, стаючи більш інформованими, краще уявляючи конфліктну ситуацію, що склалася. Виявивши в діалозі джерела і причини конфлікту, можна переходити до завершального етапу його врегулювання.

• **Взаємодія** — завершальний етап (спільна діяльність усіх опонентів, спрямована на розв'язання конфлікту). Завдяки їй опоненти уточнюють проблеми і варіанти їх розв'язання; встановлюють терміни їх виконання і з'ясовують, які заходи необхідно здійснити для їх подолання, визначають систему контролю. Взаємодія допускає додаткові зустрічі, консультації, обмін думками та ін. Отже, адекватність сприйняття конфлікту, готовність до всебічного обговорення проблем, створення атмосфери взаємної довіри і спільна діяльність, спрямована на їх розв'язання, сприяють перетворенню деструктивного конфлікту на конструктивний, а недавніх опонентів — на співробітників і навіть друзів. Успішно врегульований конфлікт сприяє поліпшенню психологічного клімату в колективі, поглибленню взаєморозуміння. Досвід, набутий під час вирішення конфлікту, може бути використаний в інших конфліктних ситуаціях.

Помітну роль у запобіганні конфліктів відіграє дисципліна, уміння забезпечити дитині необхідну для її повноцінного розвитку свободу. Значний вплив на конфліктну поведінку школярів має особистість вчителя. Вчитель зобов'язаний втручатися у конфлікти учнів, регулювати їх. Це, звичайно, не означає їхнє придушення. Залежно від ситуації може: бути необхідно адміністративне втручання, а може бути — просто добра порада. Позитивний вплив надає залучення конфліктуючих у спільну діяльність, участь у вирішенні конфлікту інших учнів, особливо лідерів класу тощо.

Корисними для вчителів будуть правила та принципи педагогіки співпраці:

- Відмовитись від правила часто, з натиском підкреслювати здібності одних учнів, неуспіхи інших.
- Відмовитися від прямого протиставлення дітей одне одному.
- Не “пиляти” і не “лаяти” при всьому класі. Розмовляти частіше.
- Помічати найменші кроки до компромісу егоцентричних школярів, але не підкреслювати це різко як щось несподіване.
- Називати всіх на ім'я і вимагати цього від дітей під час звернення одне до одного.
- Постійно підкреслювати, що взаємостосунки у класі повинні визначатися не лише успішністю, а й тими добрими справами, які людина зробила для інших.
- Частіше говорити із замкнутими, “нецікавими” учнями, адже поведінка дітей багато в чому має наслідувальний характер, і коли вони бачать, як учитель говорить із таким однокласником, починають також виявляти до нього інтерес.
- З повагою ставитись до особливостей дівчат і хлопців.
- Усе, що відбувається з учнями, сприймати всерйоз.

Вчитель відіграє важливу роль посередника у розв'язанні конфліктів. Він може висувати пропозиції, які дають змогу учасникам конфлікту врахувати думку іншої сторони, або ж зберігати власну позицію. Вчитель допомагає обом учасникам конфлікту визначити і проаналізувати свої цілі, щоби разом добитися спільної мети.

Конфлікт є невід'ємною складовою життя, також почасти і навчального процесу, є проявом незгоди між людьми, групами людей тощо. Відповідно, слід усвідомлювати, що це, насамперед, взаємодія, взаємовплив, діалог. Без сумніву, конфлікт може спричинити згодом розвиток гармонійних відносин, докорінно щось змінити за умови позитивно налаштованих суб'єктів комунікативного акту. Необхідно підтримувати, задовольнити обидві сторони та шляхом взаємного толерантного ставлення досягти консенсусу чи компромісу.